

ՏԵՏՐ 8

1887

ՀԱՏՈՐ 2.

ՎԱՐՈՒՇՆԻ

ՎԱՐԴԵՆԻ

Բացուել է կարմիր վարդը
 Վառ հոտով օդը լցրել,
 Գարունքից նոր համբաւներ
 Ամենիս համար բերել :
 Դեռ քանի մատղաշ կոկոմ
 Ուզում են դուրս տրաքուել,
 Մայիսույ ամեն գաղտնիք
 Մանուկին շուտ հաղորդել :

Ահա՛ մեր վարդենուն
 Մանուկներն իսկոյն տեսան ,
 Կազմեցին փոքրիկ փնջեր
 Մայրերին շուտով տարան :
 Մանուկներն վարդի թփին
 Գգուելով փունջ կազմեցին ,
 Իսկ մատղաշ նոր կոկոմին
 Քնքաքար խնայեցին :

Բայց ահա՛ մի չար մանուկ
 Վարդենուն իսկոյն տեսաւ ,
 Կոշտ ձեռով թուփը փշրեց ,
 Փունջ կապեց , գնաց փախաւ :
 Յանկարծ նա ճիշտ արձակեց
 Արցունքով մօր գոգն ընկաւ .
 Մայրը որդու ձեռքին նայեց
 Եւ փշեր ցցուած տեսաւ . . .

Այդ վարդի սիրուն թուփն էր
 Իր փշով նրան խայթել ,
 Չարութեան յանցաւորին՝
 Արժանի պատիժ տուել . . .

Տփղիս

ՍՐԻՆԳ

ԷԼԻԶԱՊԵԹ ԼՕԲՈՒԼՈՅՑ

(Շարունակութիւն . Է. վերջ տես տետր 7)

Իրիկուն մը սոսկալի փոթորիկի մը
 բռնուեցաւ , անտառի մէջ ապաստան մը
 փնտռեց և բարձր մացառներով շրջապատ-
 ուած ծառի մը տակ սլացաւ սաստկա-
 շունջ հովէն պատսպարուելու համար :
 Խեղճ աղջիկը բոլոր գիշեր հոն անցուց
 թրջուելով տեղատարաւ անձրեւէ մը . հե-
 տեւեալ օրը ցրտէ և անթուփեանէ ընկ-
 ճեալ , բոլորովին տիզմով թաթախուած
 խրճիթ մը հասաւ , ուր լաւ ընդունելու-
 թիւն գտաւ , թէեւ ժամանակ մը հի-
 ուանդ մնաց անդ : Ուրիշ պարագայի մը
 մէջ խումբ մը շուններէ պաշարուելով յար-
 ձակում մը կրեց և անոնցմէ հալածուե-
 լով սկսաւ սպստիկ արագութեամբ փախ-
 չիլ , պաշտպանելով զինք ձեռքն ունեցած
 գաւազանով , այս կերպիւ իւր փախուս-
 տը շուներու կատաղութիւնը սաստկա-
 ցուց , որոցմէ մին չընդգգեստին բղանց-
 քէն խածնելով պատուեց . գետինը փռու-
 ուեցաւ զինք Աստուծոյ յանձնելով , սոսկ-
 մամբ զգաց կատաղիներէն միոյն ցուրտ
 քիթը իւր գլխուն մագերուն մէջ որ կը
 հոտոտէր , բայց Աստուած կը հսկէր ծը-
 նողասէր և անձնուէր աղջկան վրայ ,
 շուները չը կրցին չարիք մը հասցունել ,
 զի գիւղացի մը որ անկէ կանցնէր նոյն
 ատեն ցրուեց անասունները :

Օր մը սառով ծածկուած ճահիճէ մը
 կ'անցնէր , կորսնցուց ճամբան և շատ
 ջանքերէ յետոյ հասաւ խիտ ծառերով
 շրջապատուած ամայի վայր մը . գիշեր կը
 մերձենար , նա երկիւղէն կը դողար , յան-
 կարծ անտառէն մարդիկ ելան , ասոնք
 գողեր էին , որոնց ահուելի դէմքեր սար-
 սափ ազդեց դեռաւոր ճանապարհորդին :
 Այս մարդիկ կը յառաջանային ահարկու
 և դաժան դիմօք կը նայէին , և բիրտ

կերպով հարցուցին թէ ի՞նչ կընէր հոն :
Ելիզապէթ դողդոջուն ձայնով մը ըսաւ .

— Սիպերիոյ խորերէն կ'ուգամ եւ Ս. Բէթրզպուրկ կ'երթամ կայսրէն հօրս ազատութեան շնորհը խնդրելու համար :

Աւազակները զարմանալով ուղեցին հասկընալ թէ այդ աղջիկը ո՞րչափ ստակ կը կրէր իւր վրայ այսչափ երկար ճանապարհորդութիւն մ'ընելու համար : Ելիզապէթ ունեցած քանի մը կտոր պղնձէ դրամներ ցոյց տուաւ . որու վրայ այդ կատաղի մարդիկ մեղմեցան , ո՛չ միայն չարիք չը հասուցին , այլ և իրենց պաշարէն մաս մը տալով ճանապարհը ցոյց տուին :

Երբ Քաղան հասաւ , տեսաւ որ սաստիկ հով մը , որ շատ օրերէ ի վեր կը փչէր , Վօսկա գետին վրայ սառոյց հառաքած էր , թէ նաւակով և թէ ոտքով կարելի չ'էր անցնիլ բայց միայն սառոյցէ սառոյց ցատկելով , այնպէս որ նաւավարներ իսկ չ'էին համարձակեր այս գետին մէկ կողմէն միւս կողմն անցնիլ :

Ելիզապէթ առանց վտանգը քննելու նաւակի մը մէջ ուղեց մտնել , բայց նաւավարը վաճառեցին զայն կոստուրթեամբ խենդ անուանելով և երգուան որ չը պիտի թողուն անցնի մինչեւ որ բոլորովին չը սառի գետը : Հարցուց Ելիզապէթ անոնց թէ ո՞րչափ ժամանակ պէտք է ըսպասել որպէսպի գետը սառելի և անցնելի վիճակը հասնի : — Առնուազն տասն և հինգ օր , պատասխանեցին . այն ատեն որոշեց դաշտէն անցնիլ , — բայց կաղաչեմ զձեզ , ըսաւ անոնց պաղատական ձայնով , յանուն Աստուծոյ , օգնեցէք ինձ այս դետէն անցնելու , Սիպերիոյ խորերէն կ'ուգամ Ս. Բէթրզպուրկ գնալու և կայսրէն հօրս ազատութեան շնորհն խնդրելու , որ անմեղ տեղ դատաւարտուած է . ճանապարհս արդէն խիստ երկար է , պէ՛տք է որ տակաւին տասն և հինգ օր կորսնցնեմ հոս :

Այս խօսքեր նաւավարներէն միոյն սիրտն ի գութ շարժեց , Ելիզապէթին ձեռքէն բռնելով — եկէ՛ք , ըսաւ — , պիտի ջանամ զձեզ առաջնորդել , բարի աղջիկ մ'էք դուք , Աստուածավախ և հայրենասէր , երկինք ձեզ պիտի առաջնորդէ : Ապա իրեն հետ նաւակի մէջ մտցուց և նաւարկելով հասաւ գետին մէջ տեղը , այն ատեն չը կրնալով այլ եւս յառաջանալ իւր ուսերուն վրայ առաւ աղջիկն և յառոյցներու վրայ քալելով և իւր թիին վրայ կռթնելով հասաւ Վօսկայի միւս եզրը :

Մօսկուա հասնելէն բաւական յառաջ խեղճ Ելիզապէթ իւր պատառատուն ըզ՝ գետներէն սկսաւ բոլորովին զրկուիլ . հանդերձները ծուկն ծուկն եղած էին . սաստիկ ցուրտ կ'ընէր , ձիւնն երկրի վերայ մեթրի մը չափ բարձրացած՝ սաստկաշունչ կը տեղար և օդին մէջ սառելով հատիկ հատիկ երկիր կը թափէր , այնպէս որ երկինք երկրէն որոշել անկարելի կ'ըլլար :

Այս արիասիրտ աղջկան հանդիպած վճռանգները բազմաթիւ և աննկարագրելի են . այսու հանդերձ միշտ անվեհէր , քաջութեամբ զինուած , ուրախ , անդադար . Աստուծոյ և իւր հօր վրայ կը մտածէր և այս մտածումներ իրեն կեանք , զօրութիւն և յոյս կը ներշնչէին :

Իւր ճանապարհին վրայ դտնուած քաղաքներէն միոյն մենաստանին տեսուչէն երկու յանձնարարագիր ոտացած էր մին ի Մօսկուա և միւսն ի Ս. Բէթրզպուրկ բնակող տիկիններու ուղղուած : Մօսկուայի տիկինը սիրով ընդունեց Ելիզապէթը նորա տուաւ կռիկ և նոր հագուստներ : Երջանիկ էր սոյն ընդունելութենէն , ուրախութեամբ ճամբայ ելաւ և վերջապէս Ս. Բէթրզպուրկ հասաւ Սիպերիայէն մեկնելէն տասն և ութ ամիս յետոյ . . . :

Իսկզբան այս ահագին և բազմամարդ

քողաքին մէջ շուարած մնաց, հուսկ ուրեմն յաջողաւ գտնել այն տիկինը որուն ուղղեալ յանձնարարագիր մ'ունէր մեծնաստանի մը տեսուչէն : Տիկին իւր տունը բնակեցուց զԷլիզապէթ և անոր հետ բաժնութեամբ վարուեցաւ : « Ի՞նչպէս ներկայանալ կայսեր —» այս էր ահա այն տանն Էլիզապէթին մտածումը, և այս ցայն վայրկեան կրած նեղութիւններուն մեծագոյն և դժուարինն էր իրեն համար : Երբ սլալատին դուռը հասաւ և կայսեր ներկայանալ խնդրեց, պահապան զինուորները ճայթելու աստիճան խնդացին : որուն վրայ դառնութեամբ զգածուած և ամօթահար մեկնեցաւ : Գրեթէ երկու ամիս ժամանակ անցուց անօգուտ երթեւեկելով՝ վերջապէս բարերար անձ մը գլխաւով խեղճ բայց արիւսիրտ Էլիզապէթին վրայ՝ բարեխօսութիւն ըրաւ անոր մասին պալատին պահապանաց պաշտօնակալի մը տիկնոջը : Այս տիկին կայսրուհւոյն քարտուղարներէն միոյն տիկնոջ հետ բարեկամութիւն ունենալով, ազաչեց զայն Էլիզապէթին ունկնդրութիւն մը շնորհել :

Քարտուղարին տիկին առ այս հաճեցաւ, Էլիզապէթ ներկայանալով իւր պատմութիւնն ըրաւ, որուն վրայ վեհանձն տիկին սաստիկ զգածուելով ըսաւ .

— Դու ընտիր աղջիկ մ'ես, Աստուած որ մինչեւ այս վայրկեանին քեզ առաջնորդ և օգնական եղած է, քեզմէ երես չը պիտի դարձնէ և պիտի օգնէ ամուսնոյս գործիդ յաջողութեան համար :

Ամուսինը նոյն միջոցին վրայ հասնելով և ամեն բանի տեղեկանալով խօստացաւ կայսրուհւոյն ներկայացնել ծնողասէր աղջիկան խնդիրը և առաջարկեց որ Էլիզապէթ իրենց հետ ճաչէ և ապա քարտուղարը պալատ գնաց :

Կայսրուհին հրամայած էր որ Էլիզապէթ նոյն իրիկուն ժամը վեցին իւր ներ-

կայութեան բերուի, այս լուրը հաղորդուեցաւ Էլիզապէթին, որ այսչափ յաջողութիւն չէր յուսար : Նոր այժ անհերով ելաւ իր արտասովոր աչքերը դէպի երկինք բարձրացնելով «— Ո՛հ, Աստուած իմ, զոչեց, քու վրայ դրած յոյսերս ապարդիւն չ'եղան. —» յետոյ ջերմագին համբուրեց քարտուղարին տիկնոջ ձեռքերը և զանոնք իր արտասուքներով թրջեց :

Երեկոյեան քարտուղարն զանի պալատը տարաւ . կայսրուհին չափազանց բարութեամբ ընդունեց խեղճ աղջիկը և հարցաքննեց ունկնդիր ըլլալով անոր մանրամասնութեան և բոլոր պարագաներուն : Էլիզապէթ որ նախ դողոջոյն էր, տակաւ առ տակաւ քաջալերուեցաւ :

— Ո՛հ վեհափառ կայսրուհի, ըսաւ, իմ հայրս անմեղ է, անոր համար շնորհ չեմ խնդրեր, այլ կը խնդրեմ հօրս զառինքնութիւնը և արդարութեան հատուցումը :

Կայսրուհին արտասուելու աստիճան յուզուեցաւ, գովեց Էլիզապէթին քաջասրտութիւնն և որդիական սէրը, հարիւր հատ ոսկի շնորհեց նորա, անմիջական պիտոյից համար, յուսադրելով զնա իւր նոր բարեաց վրայ :

Էլիզապէթ այնչափ երախտապարտ էր, այնչափ երջանիկ որ չը կրցաւ բանիւ իւր զգացումներն յայտնել կայսրուհւոյն բայց միայն արտասուքով ու հեծկլտանօք :

Կայսրը կայսրուհւոյն խնդրանաց վրայ հրաման ըրաւ որ Լօբուլօֆին դատը քննուի : ասոր վրայ Լօբուլօֆին անմեղութիւնը յայտնապէս երեւան ելաւ . ոչ միայն ազատութիւն շնորհուեցաւ, այլ նաեւ կայսրը չափաւոր թուչակ մը յատկացուց :

Թարգմ.

Ա. Ա. Ա. Ռ. ԲԵՆԵՃԵԱՆ

Աղակ. Ս. Մեսր. վարժ. Զմիւռնիոյ

Կ Ա Շ Ի

Կաշի կը կոչուին անասնոց մորթերն , որք զիմացկուն և անայլալելի ըլլալու համար հարկ եղած պատրաստութիւններն կրած են : Ընդհանրապէս սոսի խաղախմամբ կ'ընեն , և խաղախորդ կը կոչուին այն գործաւորներն որ խաղախարաններու մէջ սոյն գործով կը զբաղին :

Ենթադրենք որ խաղախարան մը գտնուի , ինչ որ պիտի ընէք անշուշտ սոսի

Առաջին գործն է ստեւներն վերցնել : Հարկ է այս բանն ընել առաջ մորթին մնասելու : Ուստի զայն կ'ուսեցնեն և քիչ մը կը խմորեցնեն : Ծակերը կը բացուին , ստեւներու արմատն մասամբ կը լուծուի և դիւրաւ կը բրցնեն զանոնք՝ մորթը բութ քերիչով մը քերելով :

Երբ կաշիներն աղէկ մը մաքրուին՝ կը դնեն փայտէ տաշտերու մէջ և փայտէ ծանր թուղիչներով կը ծեծեն՝ կակուղցընելու համար : Ապա երկար ատեն թթու ջրերու մէջ ձգելով՝ կ'ուսեցնեն :

Կաշիի ողորկումն

ունենալնուդ՝ սլէս, և զիտենք թէ եզան , ձիու , իշու , խոզի , հորթի , ևն , մորթմը ինչպէս կաշիի կը փոխուի :

Եթէ մորթերն չորցած են , նախ ջուրի մէջ կը կակուղցնեն : Այն ատեն ասոնք քարմ մորթեր կը դառնան , ինչպէս որ կ'ըսեն արուեստաւորք :

Այն ատեն կսկսին խաղախելու , այսինքն աղաղով պատրաստելու : Մատաղ կաշիին չորցած և մանրուած կեղեւը աղաղ կը կոչուի ,

Շագանակենիին կեղեւէն ալ աղէկ աղաղ կը շինուի :

Եթէ ջուրի մէջ աղաղ թրջեն քանի մը

օր, այդ ջուրն թուխ գոյն մը և թարմ պղպեղի պէս դառն համ մը կ'առնէ : Արդարեւ ջուրն կը լուծէ իր մէջ դառնահամ և պնդացուցիչ նիւթ մը, ինչպէս որ կ'ըսեն քիմեագէտք և դեղագործք : Այս նիւթն է բնադաղը :

Եթէ լուծեալ բնադաղի կամ աղաղի ջրոյ մէջ կտոր մը թարմ միս դնես, չարաթ մը վերջը գայն կարծրացած, կաշիացած կը գտնես, և երբ չորնայ՝ յաւիտեան կը դիմանայ : Բայց ուտելու չ'է : Վասնզի աս ալ միս չ'է, այլ կաշիի նման բան մը : Բնադաղն սերտիւ միացած է մսի նեարդներու և բոլորովին փոխած է անոնց բնութիւնն :

Բնադաղն մորթերու նիւթին միանալու յատկութիւնն ունի : Որչափ որ անոր մէջ անցնի, անոր հիւսքն ու կազմութիւնը կը փոխէ : Մորթը կը կարծրանայ, ջուրի մէջ կակուղնալու և ուռենալու յատկութիւնն կը կորսնցնէ, ամենեւին չ'ապականիր, վերջապէս կաշի կ'ըլլայ :

Խաղախարանին բակին մէջ խոշոր փոսեր շինուած են, որք ներսէն պատով կամ լաւ եւս կաղնիի հաստ տախտակներով պատած են : Փոսերուն տակը աղաղով կը ծածկեն, և մորթերն լաւ մը սլար-գելով՝ անոր մէջ կը շարեն, ամէն մէկուն վրայ մաս մը աղաղ ցանելով : Երբ փոսը լենայ, աղաղն ու մորթերն թրջելու չափ ջուր կը լեցնեն, վրան կը զոցեն և երեք ամիս անոր չ'են դալչիր :

Գրեթէ երեք ամիս վերջը՝ փոսը կը պարպեն, աղաղն նորոգելու համար : Ասանկով երկու երեք անգամ աղաղն կը նորոգեն, այնպէս որ մորթերն ընդամէնըն 9-12 ամիս կը մնան փոսերուն մէջ, եթէ ներքանի համար գործածուած խորխ պիտի շինուի, այսինքն եթէ մորթերն եղան, գոմէշի և ըն մորթ են : Բայց կախուղ կաշիներն, որոնք աւելի փափուկ են, և

ձիու, հորթի և ըն մորթերէ կը շինուին, 3-4 ամիս աւելի չ'են մնար փոսին մէջ :

Մորթերն փոսէն ելլելով՝ կը չորցուին և կը խողանակուին : Կակուղ կաշիներն մէկ կողմ կը դրուին մասնաւոր աշխատութեան մը համար, որ ողորկումն կը կոչուի « գալով խորխերուն », կը մնայ գանոնք կարծրացնել և ամրացնել : Այս բանս կ'ըլլայ շոգեշարժ ծանր մուրճերով ուժով մը դանոնք ծեծելով և կամ կաշին ողորկ գլաններու մէջէ անցնելով, որք գայն կը սեղմեն և կը ճմլեն :

(Շարունակելի)

ԱՂՕԹՔ

— Մայր, ամպերէն անդին ի՞նչ կայ, կա՞յ ծաղիկ, կա՞ն պտղատու ծառեր, թռչնիկ անծեղիկ :

— Այո՛, դուստր իմ, ամպոց ետև քաղցրաբոյր, Մշտափթիթ ծաղիկներ կան թոյր ի թոյր : Գարնանագեղ ծառեր ալ կան պտղաւետ՝ Որք դալարեօք անոյշ պճնած են յաւետ : Նաեւ թռչնիկք քաղցրախօսիկ և անմեռ : Որք առ Աստուած բարեխօսեն վառն մեր : Սակայն, զաւակս, այս ամենէն աւելի, Ամպերուն մէջ հրեշտակներ կան սիրելի, Լուսաճաճանչ սուրբ հոգիներ թեւաւոր : Մեր մշտակայ արթուն պահապանք երկնաւոր :

— Մայրիկ, արդեօք ինչ փառաւոր է երկին,

Ուր այգպիսի անմեղ հիւրեր բընակին :

— Այո՛, դուստր իմ, երկին դըրախտ մ'է պայծառ, Ուր անըսպառ է կեանքն, և յոյսն ալ անճառ : Հոն չը կայ էակ, չը կայ կա՛նք, չը կայ սուգ, Հոն ի գոհար փոխին ամէն արտասուք,

Նա արդարոց ուրախալից է կայան :

Մեր հոգիք հոն պիտի հրճուին յաւիտեան :

— Սակայն մայրիկ, երկինքն ի՞նչպէս տեսար դուն Այդբան հեռուն տեսնել հընա՞ր է մարդուն,

Անշուշտ թեւեր առիւր, փափկիկ թռչնոց պէս Մայրիկ, արդեօք կընամ տեսնել զայն և ես :

— Երեստ տեսնել, զի մեր հոգիք բնութեանէն Աչեր ունին, որոնք գերկին կը տեսնեն :

Սակայն դարձեալ, նախ և առաջ պէտք է որ
Զանոնք յաւետ պահէս մաքուր, լուսաւոր,
Ապա թէ ոչ, կը փրճանան, և դու պլ
կը զրկուիս երկնից լուսէն անմաւոյլ :
— Պիտի ջանամ զանոնք բռնաւ չ'արատել,
Բայց այս աչերս ի՞նչպէս պարտիմ գործածել :
— Խաչելութեան առջեւ ի ծուներ էջ սիրով,
Թեւերըդ բաց, և աղօթէ անխռով
Քանզի աղօթքն է որ ըզմեզ կը մաքրէ,
Ամէն տեսակ մահահամարը մեղքերէ :
Աղօթքն է որ զձեզ կը տանի առ Աստուած
Որ մեզ ի բնէ մաքուր հոգի է տուած :
Ինչպէս հոգւոյ՝ աղօթքն երկնից հասկն է,
Երբ կ'ոնցես տեսնել զերկին, աղօթի :

Գատըզ զիւղ ԿԱՐԱՊԵՏ Ա. ՈՍԿԵԱՆ

ՍՊԱՆԻՅԱՅ ՄԷՋ ԱՐԱԿՈՒ ՊԱՏԱՀԱԾ

ԳԻՊՈՒԱԾՆ

Երբոր Սպանիա կը գտնուէի կ'ըսէ Ա-
րախօ, պէտք եղաւ ինձ օր մը գիշերայն
Օրօրէզայի լեռանց վրայ ընթանալ : Քա-
նի մը վտարանդի անձերու ձեռամբ՝ ո-
րոնք մեծ ճամբուն գողերն էին և ունէին
խիստ գէշ համբաւ մը կողոպտիչներու :
Երեք մատակ ջորիներու վրայ հեծած Պ.
Թօտրիկէզ, ես և իմ սպասաւորս կը ձիա-
վարէինք, մեզ հետ կ'ընկերանային նմա-
նապէս այդ ջորիներու առաջնորդներն :
Ճամբան իրար կը պատմէինք յիշեալ գո-
ղերու ձեռամբ ամենօրեայ տեղի ունեցած
ասպատակութիւններն : Բաւական խոն-
ջած էինք, քրտինքն կը հոսէր մեր ճակ-
տէն և բաւական տեղ քալած լինելուս
կուզէինք վայրիկ մի մեր հոգնութիւնն
առնուլ, սակայն զարմանք մեծ թուեցաւ
մեզ, երբոր մեծկակ ծառի մը ստորոտն
նշմարեցինք վայրադ անձ մ'որ մեզ կը զի-
տէր և փութանակի պատրաստութիւն կը
տեսնէր մեր առաջն ելնելու, վեց հոգի
էինք թէպէտ, սակայն հիւզերու այդ յան-

դուին պահնորդն համարձակութիւն ու-
նեցաւ մեզմէ մեր կեսնքն կամ քսակն
պահանջելու : Սպասաւորս անվախ հե-
տեւեալ պատասխանը տուաւ անոր, «դու
զմեզ չատ վախկոտ ու կնամարդի կը կար-
ծես, հեռացի՛ր անզդամ, եթէ ոչ իմ լայ-
նարեքան և կարճ հրացանովս զքեզ ա-
նըզգայ զետին կը տապալեմ : » Կը հեռա-
նամ, ըսաւ կոպիտն բայց ի մօտուստ պիտի
տեսնէք ձեր գլխուն գալիք փորձանքն :

Մեր երեք ջորեպաններն սարսափահար
և ուժաթափ աղաչեցին մեզ որ թողունք
այդ մեծ ճամբան և երթանք մեր ձա-
խակողմեան անտառին մէջ : Զիջանեցանք
իրենց հրաւերին, բայց միւրեցանք, հա-
զիւ թէ բաւական վայր քալած էինք՝ լը-
սեցինք տաք վիճաբանութիւն մը՝ որ տեղի
կ'ունենար քիչ մը հեռու, մի քանիներն
կ'ըսէին որ հետեւինք դարձեալ մեծ ճամ-
բուն և անոնց պատահինք, իսկ միւսներ-
ըն՝ կը պահանջէին որ անտառի ձախ կող-
մը երթան : Նոյն միջոցները կը քալէինք
լուիկ, աւելի ուժաթափ քան թէ կայտառ :
Յանկարծ ամենքնիս ալ տկար լոյս մը նըը-
մարեցինք ամէն կողմէ անջատեալ ագա-
րակի մը մէջ, դէպի՛ այդ լոյսին մօտենա-
լու փափաքն յայտնեցինք զիրար, թէպէտ
չափէ դուրս յոգնած և ուժասպառ էինք,
բայց ամենքս համամիտ և սրարչաւ հա-
սանք անդ, զարկինք դուռն և տան տի-
րուհիէն հիւրնկալութիւն մը խնդրեցինք :
Տանուտէրք վախճալով որ գողեր չը լինինք
չ'աճապարեցին բանալու, իսկ ես այդ
յապաղման վրայ անհամբեր կը յառաջէի
իր թէ վկայութիւն մը ստացած լինէի
«յանուն թագաւորին բացէք», խօս-
ուածքի այս տեսակ չեղանակին վրայ հը-
նազանդեցան, խառնիխառն խոհանոց
մօտնք և աճապարեցինք ճրագներն մա-
րելու որպէս զի հուզկահարներուն մեզ
փնտռելու կասկածն չը զարթնու : Լըսե-
ցինք վերջապէս ատոնց կրկնակի անգամ-

ներ տան քովէն անցնելն և հակառակ իրենց այս գէշ առիթին աղաղակել իրենց թոքերու ամբողջ ուժովն, այդ անջատեալ տունն թողուցինք, սակայն այսպիսի մեծ օր մը որ մեր կեանքն ազատեցինք անդ պահուեալով: Դարձեալ արժանի վարձատրութիւն մը չը տուինք տանուտեարց: Աւելի իմանալ թէ ինչ խորհրդով այդ կանթեղն վառ թողած էին այսպիսի տարածամ պարագայի մը մէջ, վասն զի, ըսաւ տան տիրուհին, ցերեկը խողմը սպանեցինք և դուք չ'եկած անոր երջիկը կը պատրաստէինք: Եթէ օր մը աւելի կենդանի պահէիք այդ խողմը, և չ'ընէիք նորա երջիկներն, անտարակոյս պիտի չը լինէի այլ ևս այս աշխարհիս մէջ և առիթ պիտի չ'ունենայի: Օրօք վայրի գողերուն պատմութեանը հանդիպելու ըսաւ Արաիօ:

Թարգմ.: ՅՈՎ. ՀԱՆՆԷՍ Խ. ՇԱՀՈՒՄԵԱՆ
ԶՄԻՒՆԵԱՆ

1887 Մայիս 1

Ազնիւ Վահէ

Ձը պիտի մոռնամ երազդ: Պարտէզը, հրեշտակն և տուփը քաղցր տպաւորութիւն մը թողուցին իմ վրայ: Իցիւ թէ՛ ես եւս ականատես լինէի այդ պիտի երազներու, հիանալի և միանգամայն օգտաւէտ: Երբիք վրայ ամեն ինչ երազ մ'է, քանի որ վաղանցուկ է և կը թողու մեր վրայ տխուր կամ հեշտազին տպաւորութիւն մը: Եւ սակայն կեանքի պատկերներուն մէջ բոլոր նկարագրած երազը խորհրդաւոր էր....

Եղբայրս ալ կ'երազէ: Հիշեցիք այս. դեռ իւր մտքն չ'է ելած իւր մարդաւոր կորուստը: Ես կրնամ միսթարել իմ վիշտս ընկղմեալ մատենից թագաւորութեան մէջ, բայց նա դեռ փոքր է և միշտ

կը խորհի մեղամաղձիկ:

Գիտե՞ս, ինչ կը նշանակէ մայր մ'ունենալն և զայն կորուստներն: Մայրը տանը թագուհին է: Մայր մը, ճշմարիտ ամուսին մը լինելն, աւասիկ այդ է կնոջ ամենապղնձ իրէն: Կինը մարդուն արտոն, պաշտպանն է: Սիրելիդ իմ Արայ, և մենք երկուքս այդ սրտէն, այդ պաշտպանէն զուրկ մնացած ենք:

Երազդ տխուր ներշնչմանց ծնունդ տուաւ: Ներողամիտ լե՛ր նամակիս տխուր բովանդակութեանը համար, զի շատ լաւ գիտեմ թէ՛ փափուկ սիրտդ չուտով կը յուզուի:

Երէկ գիշեր Բերայի նոր թատրոնը զընացինք Ֆառուստի ներկայացման: Անմահըն կէօթէի սոյն Օրբան չափազանց յուզեց զմեզ: Տեսարաններն կը ներգործեն մարդուս վրայ, առաջ հրացանին ձայնը, ահարկու բոմբիւնը... որչափ կ'երկնջիմ թատրոններու մէջ գործածուող հրացաններէն: Փառք Աստուծոյ, անցեալ օր գիտական հանդէս մը նոր տեսակ հրացանի մը լուրը բերաւ մեզ, ահեղագոյ, բայց անվնաս հրացանի մը գիւտը: Պ. Էտուառ Ֆրիլը որ ժամանակակից թատրերգակ հեղինակներէն մին է, անվնաս բաղադրութիւն մը գտած է, որով հրացանը ձայն կը հանէ առանց զնդակը արձակելու: Փոքրիկ խիցի մը մէջ կը դրուի բաղադրութիւնն և հրազէնին խողովակին մէջ հաստատուած օձապոսոյտ պողպատեայ թելի մը ճնշմամբ կը պայթի և կը յարուցանէ անվնաս աղմուկ մը, յառաջ բերելով անհոտ ծուխ մը և արձակելով վայրկեանական լոյս մը: Առաջին փորձը կատարուած է Փարիզու Ամպիկիւ թատրոնին մէջ շահաւէտ և միանգամայն զարմանալի արդիւնք մ'ունենալով:

Բարեկամ, նոր օրինակ գրքի մը նկարագրութիւնը պիտի ընեմ և հարցում մը պիտի ուղղեմ քեզ, նամակս վերջացնելով:

Գերմանիոյ բոսնական թանգարանին մէջ կը գտնուի այսօր թանկագին հատոր մը որ ծառի կոճղի մ'երեւոյթն ունի և կը փոփանդակէ իւր ներկայացուցած ծառին մանրամասն նկարագրութիւնը : Կողքին վրայ, գրքին անունը փորագրուած է զըմեւելոյ մը միջոցաւ . երեսներէն մին կազմուած է նոյն ծառին փայտէն ցուցնելու համար նորա նետրդներն և բնական ձեւըն : Գրքին մէջ անեղծ կը մնան ծառին տերեւներն , սերմնահատն , պտուղն , արմատին մի քանի ոտներն և իրեն թշնամի միջատներէն մի քանիներ : Սոյն բնական դրքին հետ միացեալ կը գտնուի նաև նոյն ծառին յատկութեանց , աճման և օգտակարութեան վրայ խօսող լատեւրաւ մը :

Սոյն բուսական դէպքն յիշէ՞ս յետոյ , աւելորդ չ'եմ համարիր հարցնել քեզ թէ՞ արդեօք երկրագնդի վրայ սեւ և կապոյտ վարդեր կը գտնուին , որոյ պատասխանին սպասելով

Իսկիստար

Ձերդ ԱՐԱՅ

ԳՈՂ, ԵՒ ԳԻՏՈՒՆ

Ժողէ Գ-Փրիվաս աը Մօլիէր , ծնաւ ի Թարասկօն 1677 տարին : Պարզ և աղքատ արքայ մ'ըլլալով՝ ամենեւին բանի մը չ'էր խառնուեր , բայց միայն չափաբերական և բնաբանական գիտութեանց կը պարապէր :

Այս գիտուն անձը ծառայ չ'ունէր (որովհետեւ անոր ամսական և անունդ տալ պէտք էր) . և ձմեռուան ցուրտ օրերը՝ փայտ չ'ունենալով կրակ չը վառելուն համար՝ անկողնոյն մէջ պառկած ու գիշերնոց չլիսարկին վրայէն վարտիքը զլուսը անցուցած ու երկու ծայրը աջ ու ձախ ուսոց վրայ կախած՝ անդադար կ'աշխատէր : Սր մը ասանկ զբաղած ատենը՝ սենեկին դուռը զարկին :

— Ո՞վ էս , հարցուց :

— Բաց... պատասխանեց :

Գիտունը անկողնոյն մէկ կողմէն կախուած բարակ չ'ունան մը քաշեց , դուռը բացուեցաւ ու անծանօթ մարդ մը ներս մտաւ :

Մօլիէր՝ առանց զլուսը վերցնելու ու եկողին նայելու հարցուց :

— Ո՞վ ես դուն :

— Ինծի ստակ սուր , պատասխանեց եկողը :

— Ստակ մի . . .

— Այո՛ , ստակ :

— Հա՛ , հասկցայ , դու գող ես :

— Գող , մող , ինծի ստակ պէտք է :

— Կը հաւատամ որ քեզ ստակ պէտք է . շատ աղէկ , ասոր մէջ բնութէ , ըսաւ գիտունը , ու վիզը երկնցնելով՝ ուսին վրայ ծածկած վարտիքին գրպանը ցցուց : Գողը ձեռքը խօթեց :

— Ասոր մէջ ստակ չ'կայ , ըսաւ

— Գիտեմ որ չ'կայ , բայց բանալիքս կայ :

— Բանալիքը ի՞նչ ընեմ :

— Առ դու ադ բանալին , սա դրասեղանին քովը գնայ , բաց . . . :

Գողը բանալիով սխալ գզրոց մը բանալու կ'աշխատէր . գիտունը անդիէն . — Թո՛ղ , մի խառնեւ , ատոր մէջ թուղթերս կայ . մէկալ գզրոցը բաց , ստակ կը գըտնաս :

— Գտայ . . .

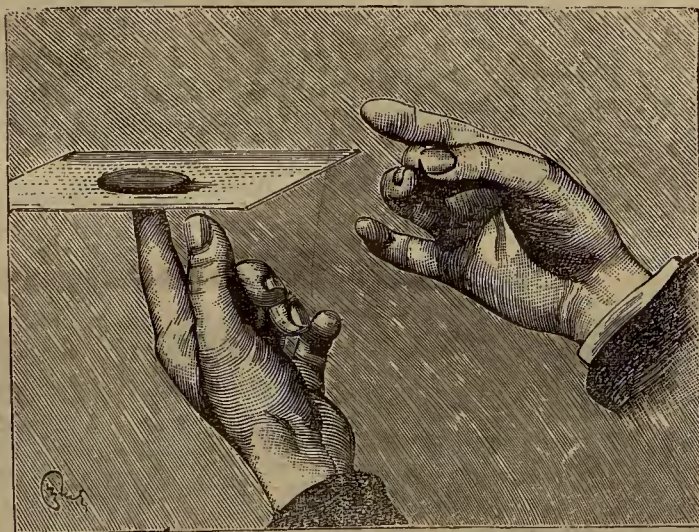
— Ա՛ռ ուզածդ , գզրոցն ալ գոցէ՛ կըրկին . գողը ստակը առնելով սուանց ուրիշ բանի մը նայելու կը փախչի :

— Պարոն աւագակ , դուռը քաշէ : Գարշեին դուռը բաց ձգեց , ինչ չուն գող է . հիմայ աս ցուրտին տաք տեղէս ելնել պէտք է . անիծեալ գող , և այլն մոմաւով դուռը գոցեց ու դարձեալ անկողինը մտաւ իւր աշխատանաց զբաղելու , առանց ամենեւին խորհելու թէ կէս օրուան կերակուրին անգամ պէտք եղած ստակը չը մնաց :

ԱՌԱՆՅ ԳՈՐԾԻՔԻ ԲՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Աղէիւ ընթերցողք, ամենօրեայ փորձերն յաճախ ցցուցած են ձեզ թէ՛ մարմին մը անգործ է, այսինքն առանց օտար ազդեցութեան անկարող է դադարման վիճակէ շարժման մէջ անցնիլ, և շարժմանէ դադարիլ: Բնագիտութեան և մեքենականութեան մէջ ընդհանուր օրէնք մ'է թէ՛ նիւթը չը կրնար ինքնին շարժիլ առանց արտաքին պատճառի մը: Սոյն

ձիտ մը ու ջանացէ՛ք վերցնել քարտը առանց դրամին դաշելու: Սոյն փորձը ի սկզբան անհաւատալի պիտի թուի և գուցէ առաջին փորձերն անյաջողակ լինին, բայց կրնայ ի գործ դրուիլ: Ահա՛ ինչպէ՛ս խաղին մէջ յաջողելու և ներկայից վարմանքն գրաւելու համար, աջ ձեռքովնիդ հորիզոնական ուղղութեամբ մի քիչ զօրաւոր մատանց հարուած մը կը շնորհէ՛ք քարտին որ իսկոյն հեռու պիտի թռի, դրամն անշարժ թողլով ցուցամատին վրայ:

սկզբունքին վրայ հիմնուած է հետեւեալ խաղը որ տարակոյս չ'ունինք թէ՛ պիտի զուարճացնէ Բուրաստանի գիտական ըզբօսանաց սիրահար ընթերցողները:

Ինչպէս որ պատկերն կը յայտնէ, ձախ ձեռքերնուդ ցուցամատին վրայ դրէ՛ք այցաքարտ մը: Սոյն գործողութեան միջոցին չը մոռնաք ուղղաձիգ ուղղութիւն մը տալու ձեր ձեռքին: Այցաքարտին վրայ, ձիւտ մէջտեղը հաստատեցէ՛ք մէ-

Սոյն դիտական խաղը, հետաքրքրաշարժ և տարօրինակ միանգամայն, առաջին անգամ ի գործ դրուած է Փարիզու բնագիտական վեհաժողովին մէջ և գիտնականներու բազմութիւն մը ծիծաղեցուցած է:

Նիւթոյ անգործութեան սկզբունքին վրայ եղած սոյն խաղին հետ, Պ. Ժիլլի բազմաթիւ փորձեր ըրած է ընդ որս յիշատակելի են, դաւաթ մը մեկանը գա-

ւաթ մը ջրոյ փոխել . ուղնձէ դրամի մը մէջէն նուրբ ասեղ մ'անցնել . յարդով մը դաւաթը վեր վերցնել . թուղթի մէջ ջուրը եռացնել . մատին վրայ կապարեայ դրչին ծայրը հաւասարակըութեան մէջ պահել եւ այլն :

Սոյն փորձերն ոչ միայն գրասեցուցիչ այլ և հրահանգիչ են և կրնան դաստիարակութեան ճշմարիտ ասպցոյցներ լինիլ : Ահա ասոր համար ինչպէս միշտ , նոյնպէս և ասպագային մէջ , գեղեցիկ ընտրութիւն մը սիտի դնենք գիտական խաղուց մէջ կարեւորներուն վրայ խօսելով :

Լա Նաբիւռ

Մ. Գ. ՄՕՁԵԱՆ

Ա Ր Հ Ե Ս Տ

ՏԱԽՏԱԿ ՅՈԾԵՆՈՒ

ԳԼՈՒԽ Զ .

(Շարունակութիւն տես տետր 7)

Զ Ն Ա Ր Ա Կ

Առջի խաւերը պէտք է թեթեւ կերպիւ տալ , պէտք չ'է միշտ նոյն տեղը քսել խրցանը , այլ պէտք է հաւասարապէս ամեն կողմ տանիլ , այս պատճառաւ երբ ջնարակելու իրերն փոքր են , աւելի լաւ է բոլորը միասին իրարու մօտ փոքր գամբրով գամել մեծ տախտակի մը վրայ , որով կարող կը լինինք գնդակը դիւրութեամբ մէկէն միւսին վրայ անցնել :

Պէտք չ'է զարմանալ , երբ առջի դըրուած քանի մը խաւեր տախտակը չը փայլեցնեն , ընդհակառակն պէտք է որ այսպէս լինի , վասն զի առջի խաւերով տախտակը փայլեցնելու համար պէտք է գնդակ-

կին վրայ շատ ջնարակ կաթեցնել , հար է ի նկատի առնուլ սակայն ասկէ յառաջ եկած անպատեհութիւնը : Վասն զի տախտակը անմիջապէս առատ ջնարակով օծուելով վրան կը գոյանայ տեսակ մ'ուռեր զորոնք հանելու համար կը պարտաւորինք կրկին կանեփի իւղով օծել և ապակեթղթով չփել :

Երբ լաթէ գնդակը կ'սկսի չորնալ , կրկին քանի մը կաթիլ ջնարակ կաթեցնելով՝ վերստին գործողութիւնը շարունակէ հետըզհետէ խցանը աւելի ուժով կոխելով :

Ժամանակ առ ժամանակ կամ կտաւին և կամ տախտակին վրայ փոքրիկ կաթիլ մը վռնի իւղ կաթեցուցէք , մի' խաբուիք սակայն այն փայլէն զոր անմիջապէս տախտակը կ'ստանայ , և որ յառաջ կը դայ իւղը կաթելէ :

Եթէ շատ իւղ դնէք , փայլը քանի մը վայրկեան կը տեւէ , որով վերջը շատ դժուարութիւն կը քաջէք կրկին ջնարակելու համար :

Գործի սկսելէ բաւական ժամանակ յետոյ տակաւին տախտակը չը փայլիր , սակայն մի վճատիք , քիչ մ'եւս շարունակելով՝ սիտի տեսնէք թէ փայլը երեւան սիտի գայ :

Վերջապէս , կարող էք՝ գործողութիւնը վերջացնելու համար՝ գործածել ուրիշ մաքուր գնդակ մ'որու վրայ քանի մը կաթիլ ալքոօլ կը կաթեցնէք և շատ թեթեւ կերպով ջնարակեալ տախտակին վրայէն կ'անցնիք , որով որանշելի փայլ մը կ'ըստանաք :

Պէտք չ'է նաեւ անխոհեմութեամբ խրցանը տախտակին վրայ դնել գործողութեան ժամանակ . վասն զի բիծ մը կը գոյացնէ որով կը պարտաւորիք կրկին քըրշով վերսկսիլ աշխատութիւնն :

Կտաւի խցանի ջնարակ շինելու կերպը . Դի'ր շիշի մը մէջ 50 կրամ Ալքոօլ և 10 կրամ դոճի խէժ . (Gomme laque) ,

շիշը արեւու ճառագայթներուն տակ դիր որ քանի մ'օր մնայ :

Գոճի խէժը լուծուելով կուենանք կըտաւի խցանի ջնարակը :

Քիչ մ'առաջ ըսուած վրձինի ջնարակին մէջ կարող էք փոքր քանակութեամբ կըտաւի ջնարակ աւելցնել, այս խառնուրդով վրձինի ջնարակը շատ շուտով կը չորնայ ինչ մակերեսովի վրայ որ գտնուի :

Կանեմագոյն . — Կառնենք 15 կրամ սեւ գոլթոր մագի (Galle) և լաւ մը կը ծեծենք մինչեւ որ փոշի դառնայ, յետոյ 10 կրամ Պախամ պոյաի հետ խառնելով 40 կրամ եռացեալ ջրի մէջ կը դնենք և շարունակ կը խառնենք մինչեւ որ ջուրը մութ կարմրի գոյն ստանայ . ապա զտիչ թղթէն (Papier filtre) անցնելով շիշի մը մէջ կը դնենք :

Երբ կուզենք գործածել, նախ կը տաքցնենք, վերջը վրձինով քանի մ'անգամ տախտակին վրայ կը քսենք իւրաքանչիւր խաւ չորնալէ յետոյ : Երբ կը տեսնենք թէ տախտակը պէտք եղած կարմրութիւնը ստացաւ, կը թողնենք որ չորնայ :

Քանի մը ժամ վերջ, երբ լաւ մը չորցած է, բարակ ապակեթղթով կը շիշենք և կտաւէ դնդակի միջոցաւ : Կը ջնարակենք :

Սեւ ցերկ . ճիշտ քիչ մ'առաջ բացատրուած կերպով տախտակը կարմիր ներկելէ վերջ, պէտք է 40 կրամ ջրի մէջ լըծուած 10 կրամ վիթրիօլ (Vitriol) վրձինով քանիցս անգամ կարմրին վրայ քսել իւրաքանչիւր խաւ չորնալէ վերջ :

Երբ լաւ մը չորնայ բարակ ապակեթղթով շիշել և ջնարակել : Պէտք է տախտակը յօշելէ վերջը ներկել, որպէս զի յօշուած ծակերուն մէջ եւս ներկուի :

Այս ներկը յաճախ բորբուս (քիւֆ) բռնելուն պատճառաւ աւելի լաւ է պէտք եղածին չափ պատրաստել :

Ոսկեքանաք . — (Encre d'or) Կառնենք ոսկիի փոշի, որ ներկավաճառները կը ծախեն, և խէժի մէջ կը խառնենք այնքան որ չափէն աւելի չը պնդանայ, և շիշի մը մէջ կը դնենք :

Երբ քանի մ'օր մնայ, ոսկիի փոշին շիշին յատակն կ'իջնէ, ուստի հարկ է գործածելու ժամանակ անդամ մը խառնել :

ՅԱԿՈՐ Կ. ՅԱԿՈՐՅԱՆ

(Շարունակելի)

ՏԱՐՈՐԻՆԱԿ ՁՈՒԿ ՄԸ

Դարուս նշանաւոր գիտուններէն կազմեալ մասնախումբ մը վերջերս Թուալայեօն և Թալիսման շոգենաւներն վարձելով շրջեցան ամբողջ Ատլանտեան ծովուն խորութիւնը չափելու համար : Սոյն գիտական ուղեւորութիւնը չը կրցաւ ամբողջովին հասնիլ իւր նպատակին, զի հոռանաց ուժգնութիւնը և Ուկէանու ահաւոր խորութիւնը ի դերեւ կը հանեն անխոնջ գիտնոց ճիգերն և ակներեւ կը ցուցնեն մարդու տկարութիւնը մենակարողին հըրաշէլեաց աօջեւ և այսու հանդերձ Թուալայեօնի ուղեւորութիւնը ծանօթացուց մասամբ մը գիտական աշխարհին մինչ ցայն վայր անծանօթ մնացած ինչ ինչ կէտեր, երեւան հանելով միանգամայն կենդանային և բուսական հրէշներ, որք ամեն ժամանակ անյագ հետաքրքրութեամբ մը պիտի ներկայանան գիտական աշխարհին : Մովսիսոյզ գիտնականաց պետն Պ. Միլն Էտվարս Գազդիոյ կենդանաբանական պարտիզին նուիրեց անցեալ տարի հետաքրքրաշարժ և հիասքանչ ձուկ մը գոր ինք գտած էր Մարօքի եզերաց մերձակայքը Քանարեան կղզիներէն մի քիչ հեռի, 2300 մետր (7080 ոտնաչափ)

խորութեան ներքեւ :

Ըստ գիտուն բնապատումին , յարե-
խառնութիւնը ջրոյ խաւին՝ ուր ապրած
է կենդանին , 5 աստիճանի կը հասնի և
մեծանուն գիտունը Էօրիճարիքս Բէյե-
քանօլտ անուամբ մկրտելով այդ ծայրա-
յեղ հետաքրքրաշարժ ձուկը , դասած է
զայն մասնաւոր ընտանիքի մը մէջ ցարդ-
ժանօթ եղող ձկանց դասերէն տարբեր
լինելուն պատճառաւ :

Թեան գործողութիւնն ալ այդ պարկածեւ
բերանին մէջ կը կատարուի . ստամոքսին
փոքր լինելն այդպէս կարծեցնել կուտայ
մեզ : Լողակներն տկար են , որովայնին և
կռնակին վրայ կը գտնուին կարգաւորեալ
փոքր երեւոյթին ներքեւ : Ետեւի կողմը ,
մարմինը երկնցած է և պոչը վերջին ծայր
նուրբ է : Շնչաւորութեան գործարանը
նուազ զարգացեալ է . վեց խորիւային
ճեղքէրէ ջուրը ներս կը մտնէ և ներքին

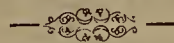

Սոյն ձուկը տարօրինակ երեւոյթ մը
կ'ընծայէ բերանին արտաքոյ կարգի բար-
դաւաճման համար , որ վարի ծնօտին առ-
ջեւի կողմը գտնուող երկու փոքր ակոս-
ներով միայն զինեալ է : Մնացեալ մասն
աստամներէ զուրկ է : Բերանին յատակը
խիստ նուրբ մուշկով մը պատած է և կը
նմանի պարկի մը : Թերեւս մարտողու-

մէկ զոյգ բացուացքէ մը դուրս կ'ելնէ :
Մարմնոյն գոյնը սեւաւ է և թաւիլի կը
նմանի :

Լա Նաբիւ

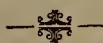
Մ. Գ. ՄՈԶԱՆ

Փոքրիկ ընթերցողը Բռնաստան
Մանկանցի

Խնդրեմ ուշի ուշով կարդացէք ի ստորեւ գտնուած հատուածը եւ զորս հետզհետէ ձեզ պիտի հասցնեմ: Ատոնցմով պիտի յայտնեմ ձեզ կարեւոր գաղտնիք մը՝ որ անծանօթ է շատերուն, այն է ձեր կեանքը երկարատեւ ընելու եղանակը, ձեր առողջութիւնը անդադար բարեւոք վիճակի մէջ պահելու կերպը, եւ կայտառ, գեղեցիկ եւ քաջառողջ ըլլալու միջոցը, առանց որոց մարդ չէ կարող լաւ կեանք մը վայելել այս աշխարհիս վրայ:

Սոյն գաղտնիքը որ խօսակցութեան ձեւով բացատրուած է, Ֆրանսացի դասատու բժիշկ մը աւանդած է իւր աշակերտներուն Գաղղիոյ մի գիւղակին մէջ: Այս խօսակցութիւններէն շատ օգուտ քաղած ըլլալով այդ պատանիք, որոշեցինք զայնս թարգմանաբար ձեր ամենասիրելի հանդիսին մէջ արտատրուել, որպէս զի, ինչպէս այն գաղղիացի տղայք, դուք եւս օգտիք, ենթադրելով թէ ձեզի հետ խօսակցողը այն դասատու բժիշկն է, սա տարբերութեամբ միայն որ փոխանակ ֆրանսերէնի, ձեր մայրենի լեզուով կը խօսի ձեզ հետ: Ուստի ամենայն ուշադրութեամբ կարդացէք եւ գործադրեցէք բոլոր պատուէրներն, մանաւանդ կը յորդորեմ զձեզ համոզել ձեր ընկերներէն զանոնք որք դեռ Բուրաստանի բաժանորդ չեն՝ բաժանորդ գրուիլ եւ չզրկուիլ սոյն կարեւորագոյն դասէն՝ որ ամեն հասակի համար օգտակար է, եւ արժանի ուսումնս՝ ամեն մարդու համար:

ԱՌԱՋԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՔ ԻՆՅԵ Կ Առողջաբանութիւնն

Տղայք, կարդալ, գրել եւ հաշուել սորվեցաք, ձեր ամենօրեայ կեանքին մէջ օգտակար պիտի ըլլայ ձեզ այս, սորվեցաք նաեւ մի քանի ուրիշ բաներ եւս, օրինակի համար քիչ մը աշխարհագրութիւն, քիչ մը պատմութիւն, եւ շատ գոհ էք ասոր համար, վասն զի խիստ կարեւոր է գիտնալ թէ ո՞րպիսի յօրինուած մը ունի այս երկիրը, յորում մենք կը բնակինք եւ թէ ինչեր տեղի ունեցած են երբեմն իւր վրայ:

Բայց կայ բան մը որ այս ամեն բաներուն չափ կարեւոր է եւ որուն վրայ չունիք տակաւին տեղեկութիւն. այս բանը որուն վրայ միտեղ պիտի խօսակցինք, ձեր առողջութիւնն է:

Դուք քաջառողջ էք, եւ զայս բնական կը գտնէք վասն զի կայտառ եւ պնդակազմ էք, սակայն չէք դիտեր քաջառողջ մնալու եղանակը, առողջութիւնը պահպանելու եղանակը:

Ձեր միտքը լաւ կը հասկնամ. ինքնիրեն ինչ կ'ըսէք. «Քաջառողջ մնալու համար, մինակ միջոց մը կայ, հիւանդ չըլլալն է, բայց սա ալ մենք կախում չունինք. առողջութիւնը եւ հիւանդութիւնը կուգան եւ կ'երթան առանց մեր գիտնալուն նոցա պատճառը եւ ինչպէս գալը: Լա՛ւ՝ եթէ Աստուած մեզ առողջութիւն պարգեւէ. հիւանդութիւն թէ խրկէ, այդ դէ՛լ. բայց պէտք է յօժարակամ ընդունիլ զայն քանի որ չեմք կրնար մերժել:»

Ահա ինչ որ դուք կը մտածէք, մասամբ մը իրաւունք ունիք, մասամբ միայն: Այո՛, իրաւ է, մարդ չկրնար հիւանդանալէ արդիւել ինքզինքը, բայց սա ալ իրաւ է որ կան այնպիսի հիւանդութիւնք եւ վտանգներ որոցմէ կրնանք խոյս տալ

եթէ խոհեմ ըլլաք: Գիշ մը ուշ զրէք և անմիջապէս կ'ըմբռնէք ըսածս:

Տարի մ'առաջ Պէյքօղի գիւղակին բընակիչները ահ ու դողի մէջ էին գի Մարգար ածխագործն և իւր կինը յանկարծամահ եղան թունաւոր սունկեր կերած ըլլալուն համար: Եթէ գիտնային անվընաս սունկերը վնասակարներէն զանազանել, այդ բարի մարդիկ, դեռ լոյսը կը վայելէին:

Իսկ ձեր ընկերն Արմենակ, ինչու համար իւր գրասեղանին առջեւ նստած ձեր մէջը չեմ տեսներ: Քաջ գիտէք պատճառը, անցած օր վազելէն տաքցած և քրտնաթոր վիճակի մէջ էր, խելքին փչեց երթալ իւր ծարաւը բուժել աղբիւրէ մը, ո՛հ ինչ անխոհեմութիւն, ահա հազիւ մէկ քանի կաթիլ խմած էր այդ ցուրտ ջուրէն, տժգունեցաւ, դանդաջեց, սարսուռէ մը բռնուեցաւ, և հիմայ երկու եօթնեակէ հետէ անկողնոյ կը ծառայէ թոքատապով մը: Եթէ խեղճ Արմենակ գիտնար թէ որչափ վտանգաւոր է սլաղ ջուր խմելը երբ մարմինն քրտնած է, հիւսանդ չէր ըլլար, և այսօր իւր գրասեղանին առջեւ նստած ինձ կ'ունկնդրէր:

Գատըգիւղ 304 ՍԷՓ Մ. ՔԱՓԱԶԵԱՆ

(Շարունակելի)

Խ Ն Դ Ի Ր 2

14 մեթրօ երկայնութիւն ունեցող զիծ մը երկու մասերու բաժնել, այնպէս՝ որ մեծագոյնը միջին համեմատական ըլլայ ամբողջ գծին և փոքրագոյնին, իւրաքանչիւր մասն քանակա՞ն մեթրօ պիտի ըլլայ:

Կ. ՌՈՒԲԵՆ

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 14

Մասս առաջին հրեշտակային Բառ. մ'ե անգլին, յորմէ երկին Բնութիւն, մանուկ, տիար, տիկին Անմասըն ջեն, ջեն, անբաժին:

Նա զի՝ ամբողջս նովաւ անվիշտ
Նովաւ խաղայ, զբաղի միշտ:
Իսկ յերկրորդիս երամովին
Տամբ գանազան բուսոց փքքին:

Մարգուան

3. Խ. ՏՕՆՊԱԼԵԱՆ

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻԻ 4 ՀԱՆՆԵԼՈՒԿԻ
Լ ԱԲԻԻՐԻՆԹՈՍ

Զոր լուծեցին, Ա. Ռ. Սէմէրճեան. —
Յովհաննէս Արթինեան, Ատարազար. —
Յովսէփ Գոմալեան, Պաեադիտ:

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻԻ 5 ՀԱՆՆԵԼՈՒԿԻ
ԱՐՏԱՍՈՒՔ

ԼՈՒԾՈՒՄՆ ԹԻԻ 6 ՀԱՆՆԵԼՈՒԿԻ
ԲԱԶՄ - ԱՄ - ԵԱՅ

Զոր լուծեց, Պարոն Յովհաննէս Արթինեան Ատարազար.

ԽԻԿԱՐ ՀԱՆԴԵՍ ԱՄՍԵԱՅ

Խմբագիր — Յ. Յ. ՊԱՐՈՆ Ե Ա. Ն.

Տնօրին-գործակալ. - Ն. Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Գ. ՏԱԻ 1887 ՄԱՐՏ

ԽիկԱՐն կը հրատարակուի ամիսն մի անգամ :

Տարեկան բաժանորդագրինն է Կ. ՊՕԼ-սոյ ինչպէս նաև դառառաց համար երկու արծաթ մէճիտ ԿԱՆԽԻԿ :

Բաժանորդագրութեան և խմբագրութեան վերաբերեալ նամակք և գրութիւնք պէտք է ուղղել Նշան Կ. Պերպերեան Կ. Պոլիս, Էսկի Ջապթիէ ճատտէսի թիւ 63 .

Իւրաքանչիւր թերթին գինն է շրա դահեկան արծաթ :

Հրատարակուեցաւ Մարտի ամսատետրն :

ՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԱԶԱՓՈՒԹԻՒՆ

Աշխատասիրեաց

ՊԱՀԱՆ Ս. ՀԱԶԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Հետեւողութեամբ

Ժ. ՏԱԼՍԵՄԻ

Սոյն դասագիրքն, որ հանրածանօթ չափագիրտաց կողմէ գնահատուած է, ցարդ հրատարակուած երկրաչափութեանց վրայ մեծ առաւելութիւն ունի ոչ միայն իւր սահմանաց ճշգրտութեամբ այլ և արուեստական բառերու ընտրութեամբ :

Կեղ րոնատեղին է Պոզաճեան գրատուն Ջազմագճըլար-եօզուշ թիւ 56 .

Գին 8 դահեկան :

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ՀԱՅՈՑ ՄԻԱԿ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԹԵՐԹՐ

Թիֆլիսում

ՆԵՐԿԱՅ 1887 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

(Զորքորդ տարի)

Հրատարակիտա՛հ և նոյն դիրքով նա ծրագրով

Տարեկան գինն է 10 րուբլի, վեց ամսը՝ 6 րուբլի, հատով՝ 5 կոպէկ .

Եւրոպայի և Թուրքիայի բաժանորդները վճարում են 30 Փրանք :

Բաժանորդ են գրվում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից :

Թիֆլիսում բաժանորդ են գրվում միմիայն «Նոր-Դար»-ի խմբագրատանը :

Օտար քաղաքներից գիւմում են խմբագրութեան՝ Tiflis (Caucase) Rédaction «Nor-Dar» .

ՈՒՍՈՒՄՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՒԱՑՈՑ

Հստ վարդապետութեան

Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ

ՅՕՐԻՆԵԱՅ

ՍԱՀԱԿ Ա. ԽԱՆՁԵԱՆ

Վաւերացմամբ

Ազգային Կրօնական Ժողովոյ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶ — ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Տպագր. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ — Պոլիս, Էսքի Ջապթիէ ճատտէսի, Թիւ '63